

3.4.2024 Kirkas keskiviikko

Kristus nousi kuolleista!

Päivän epistola

”Israelilaiset, kuulkaa mitä teille sanon! Jeesus Nasaretilainen oli Jumalan teille valitsema mies. Sen Jumala osoitti niillä voimateoilla, merkeillä ja ihmeillä, joita Jeesus hänen lähettämänään teki teidän keskuudessanne, niin kuin tiedätte. Tämän Jeesuksen te surmasitte. Te panitte lakia tuntemattomat pakanat naulitsemaan hänet ristiin, kun hänet oli annettu teidän käsiinne niin kuin Jumala oli suunnitellut ja ennalta nähnyt. Mutta Jumala herätti hänet, päästi hänet kuoleman kidasta. Eihän edes ollut mahdollista, että kuolema olisi voinut pitää häntä vlassaan, sillä Daavid sanoo hänestä: - Minä näen alati edessäni Herran, hän pysyy oikealla puolellani, etten horjahtaisi. Siksi minun sydämeni iloitsee ja kieleni riemuitsee, vieläpä ruumiini on lepävä toivossa, sillä sinä et hylkää sielua tuonelaan etkä salli pyhän palvelijasi ruumiin maata. Sinä osoitat minulle elämän tien. Minä saan nähdä sinun kasvosi, sinä täytät minut ilolla.” Veljeni, kantaisästämme Daavidista voi varmasti sanoa, että hän kuoli ja hänet haudattiin. Onhan hänen hautansa tänäkin päivänä meidän nähtävissämme. Mutta Daavid oli profeetta, ja Jumala oli valalla vanhojen luvannut asettaa Daavidin valtaistuimelle hänen oman jälkeläisensä. Daavid tiesi tämän ja näki ennalta Kristuksen ylösnousemuksen. Sitä hän tarkoitti sanoessaan, ettei Herra hylkää häntä tuonelaan eikä hänen ruumiinsa maadu. Tämän Jeesuksen on Jumala herättänyt kuolleista; me kaikki olemme sen todistajia. Jumala on korottanut hänet oikealle puolelleen ja hän on ottanut vastaan Isän lupaaman Pyhän Hengen lahjan ja vuodattanut sen, niin kuin te voitte nähdä ja kuulla. Ei Daavid itse nousut taivaisiin. Hänhän sanoo: - Herra sanoi minun herralleni: Istu oikealle puolelleni. Minä kukistan vihollisesi, panen heidät korokkeeksi jalkojesi alle. Tästä siis saa koko Israelin kansa olla varma: Jumala on tehnyt Jeesuksen Herraksi ja Messiaaksi – tämän Jeesuksen, jonka te ristiinnaulitsitte.”

Pietari opetti Jeesuksen olevan Jumalan valitsema mies. Jumala Jeesuksen toiminnan ja opetuksen kautta osoitti sen israelilaisille. Jeesuksen opetuksen pääpaino oli kääntyminen (parannus, katumus) Jumalan puoleen. Nyt Pietari osoittaa, että israelilaiset ovat toiminnallaan saattaneet Jeesuksen kuolemaan. Pietarin tarkoitus on herättää israelilaisissa katumus.

Pietari osoittaa myös, että tämä kaikki oli Jumalan ennalta tekemän suunnitelman toteuttamista. Jeesus piti antaa syyttömänä tuomittavaksi, jotta Hän sovittaisi meidät Jumalan Isän kanssa. Ennalta suunniteltu pelastava toiminta oli toteutumassa. Tämä ennalta suunnittelu ei kuitenkaan vähennä niiden ihmisten syyllisyyttä, jotka olivat toteuttamassa Jeesuksen kärsimystä.

Jeesuksen Kristuksen ylösnousemus oli Isän Jumalan toimintaa. Jeesus ei mennyt kuoleman valtaan vähäksi ajaksi, vaan Hän kuoli todellisesti. Uhri ei ollut näennäinen, vaan todellinen.

Daavidin sanominen Herrasta on soviteltu lainaus Septuagintan mukaisesta tekstistä psalmista 16, jakeet 8 – 11. Juutalaisessa perinteessä kuningas Daavidia pidettiin psalmien kirjan kirjoittajana. Lainaus ei suoraan tue ajatusta ylösnousemuksesta, mutta Pietari toteaa, että ”Jumala on tehnyt Jeesuksen Herraksi ja Messiaaksi”. Tämän Messiaan äänen me kuulemme psalmeista.

”Ruumiini on lepäävä toivossa, sillä sinä et hylkää sieluani tuonelaan”. Ruumis tarkoittaa tässä psalmien mukaan kaikkea maallista ihmisyyttä, ja sielu kreikkalaisen ajattelun mukaan toivoa. Tämän toivon tuo Pietarin mukaan meille Messias.

Pietari todistaa Jumalan herättäneen kuolleista Jeesuksen. Apostolit ovat tämän todistajia. ”Jumala on korottanut hänet oikealle puolelleen” viittaa Kristuksen taivaaseen astumiseen. Kristus on vastaanottanut Isältä Pyhän Hengen lahjan ja vuodatti sen opetuslasten päälle. Daavidin sanomaksi kirjoitettu lainaus on psalmista 110: 1. Pietarin opetuksen mukaan Jumala on pelastuksen tekijä ja Jeesus on toiminnan välikappale.

”Minä kukistan vihollisesi, panen heidät korokkeeksi jalkojesi alle.” Tällä Pietari tarkoittaa koko Israelia, joka vastusti profeettoja ja Messiaasta. Pietarin mukaan Israel oli menettänyt erityisaseman Jumalan kansana. ”Jumala on tehnyt Jeesuksen Herraksi ja Messiaaksi”, tämän Herran ja Messiaan israelilaiset olivat ristiinnaulinneet, siis luopuneet Hänestä.

Mitä israelilaisten pitäisi tehdä? Vastaus siihen on huomiossa epistolassa.

Päivän evankeliumi

”Seuraavana päivänä Johannes oli samassa paikassa, ja hänellä oli kaksi opetuslasta seurassaan. Jeesus kulki siitä ohi, ja osoittaen häntä Johannes sanoi: ”Katsokaa, Jumalan Karitsa!” Kun opetuslapset kuulivat hänen sanansa, he lähtivät seuraamaan Jeesusta. Jeesus kääntyi, ja nähdessään heidän seuraavan hän kysyi: ”Mitä te haluatte?” He vastasivat: ”Rabbi” - se merkitsee: opettaja - ”missä sinä asut?” ”Tulkaa, niin näette”, Jeesus sanoi. He menivät ja näkivät hänen majapaikkansa, ja he jäivät hänen seuraansa lopuksi päivää. Ilta oli tulossa, oli noin kymmenes tunti. Toinen näistä, jotka kuulivat Johanneksen sanat ja lähtivät seuraamaan Jeesusta, oli Andreas, Simon Pietarin veli. Hän etsi ensiksi käsiinsä veljensä Simonin ja sanoi hänelle: ”Me olemme löytäneet Messiaan!” - se merkitsee: Voidellun. Andreas vei hänet Jeesuksen luo. Jeesus katsoi häneen ja sanoi: ”Sinä olet Simon, Johanneksen poika. Nimesi on oleva Keefas” - se merkitsee: Kallio. Seuraavana päivänä, ollessaan lähdössä Galileaan, Jeesus tapasi Filippuksen ja sanoi hänelle: ”Seuraa minua.” Filippus oli kotoisin Betsaidasta, samasta kaupungista kuin Andreas ja Pietari. Filippus tapasi Natanaelin ja sanoi hänelle: ”Me olemme löytäneet sen, josta Mooseksen laki ja profeettojen kirjat todistavat! Hän on Jeesus, Joosefin poika Nasaretista.” ”Nasaretistako?” Natanael kysyi. ”Voiko Nasaretista tulla mitään hyvää?” ”Tule, niin näet”, sanoi Filippus.

Kun Jeesus näki Natanaelin tulevan, hän sanoi: ”Siinä on oikea israelilainen, mies vailla vilppiä!” ”Mistä sinä minut tunnet?” kysyi Natanael. Jeesus vastasi hänelle: ”Jo ennen kuin Filippus kutsui sinua, näin sinut viikunapuun alla.” Natanael sanoi: ”Rabbi, sinä olet Jumalan Poika, sinä olet Israelin kuningas!” Jeesus sanoi hänelle: ”Uskotko jo sen perusteella, että sanoin nähneeni sinut viikunapuun alla? Paljon suurempaakin saat vielä nähdä.” Ja hän jatkoi: ”Totisesti, totisesti: te saatte nähdä taivaan avoinna, ja te näette Jumalan enkelien kulkevan ylös ja alas siinä, missä Ihmisen Poika on.” (Joh.. 1: 35 – 51)

Johannes Kastaja todennäköisesti oli niin sanottu essealainen, joiden keskuksena oli Qumran. Tämän yhteisön jäsenillä oli voimakas Messiaan tulon odotus. Kun puhumme Kuolleen meren lähellä tapahtuneesta kirjallisuudesta 1940 -luvulla, niin puhumme tämän yhteisön ”kirjastosta”. Qumranin yhteisöön on kuulunut suuri joukko ihmisiä, osa on asunut itse Qumranissa, osa on ollut muualla pitäen yhteyttä varsinaiseen yhteisöön. Johannes Kastajalla (tai Edelläkävijällä, jota nimeä Johanneksesta myös käytetään) oli opetuslapsia.

Johannes nimittää Jeesusta ”Jumalan Karitsaksi”. Nimitys voi tulla kahdesta eri asiasta. Toisaalta se voi viitata profeetta Jesajan kirjassa mainittuun ”kärsivään Herran palvelijaan tai sitten niihin lampaisiin, jotka teurastettiin juutalaisena Pääsiäisenä.

Johannes on Jeesuksen Edelläkävijä. Hänen työnsä toteutuu, kun hänen opetuslapsiaan siirtyy Jeesuksen opetuslapsiksi. Äskeisessä tekstissä on kaksi eri tapausta, joissa molemmissa Jeesuksen ensin tavannut kutsui läheisensä tutustumaan Jeesukseen.

Ensimmäinen kutsu näyttää tapahtuneen Jordanin tuolla puolen, Betaniassa, missä Johannes oli kastamassa. Paikka ei ole pitkän matkan päässä niin Kuolleesta merestä kuin Qumranista. Kahden, tässä vielä nimeltä mainitsemattomien, Johanneksen opetuslapsen Jeesukselle osoittama nimitys rabbi ansaitsee huomion. Evankeliumi itse antaa sille merkityksen ”opettaja”. Tämä oli sanan rabbi merkitys Johanneksen evankeliumin kirjoittamisen aikana noin vuonna sata. Merkityksen opettaja sana rabbi sai kuitenkin vuoden 70 aikoihin. Jeesuksen aikana sana merkitsi ”(minun) herra” tai ”(minun) mestari”. Se oli siis hyvin paljon kunnioitusta sisältävä nimitys.

Andreas oli toinen näistä kahdesta aivan ensiksi kutsutusta. Hän kertoi veljelleen Simonille löytäneensä Messiaan. Tarkka käänös on Voideltu. Juutalaisuudessa Messiaasta odotettiin aikojen lopulla kansan johtajaksi. Osa juutalaisista ajatteli Messiaan olevan poliittinen johtaja. Qumranin yhteisössä Messias ymmärrettiin hengellisenä johtajana. Kristillisessä ymmärryksessä Messias on se, jolla on Pyhä Henki. Messias on hepreaa, kreikaksi Kristus, latinaksi Kristus. Nimi Jeesus on hepreaksi Joosua, minkä voi ymmärtää huudahduksena, jossa pyydetään vapaudusta tai pelastusta.

Jeesus Kristus voidaan ymmärtää käännöksenä ”Vapauta Voideltu”.

Kuka oli se henkilö, joka kutsuttiin Andreaksen kanssa. Me emme tiedä sitä. On tehty kaksi ehdotusta. Nimeltä mainitsematon henkilö on tämän evankeliumin kirjoittaja Johannes. Toinen vaihtoehto on, että hän ei tullut kuulumaan kahdentoista opetuslapsen joukkoon ja jää tämän takia tuntemattomaksi.

Kun Jeesus kohtaa Simonin, Hän antaa tälle uuden nimen Keefas, joka on suomennettuna kallio. Keefas on kreikaksi petros. Tästä tulee nimi Pietari. Suomenkielinen Johanneksen evankeliumi mainitsee tässä, että Pietari oli Johanneksen poika. Matteuksen evankeliumissa Pietarin isän nimeksi sanotaan Joonas (16: 17). Erikielisissä Raamatun käänöksissä Pietarin isän nimestä käytetään kumpaakin muotoa, joissakin kielissä vain nimeä Joonas. Joissakin selityksissä on sanottu, että Joonas olisi lyhennys Johanneksesta?

Seuraavan kohtaamisen paikka on osittain tulkinnan varainen. Jeesus kohtaa Filippuksen ollessaan lähdössä Galileaan. Nyt käsillä olevan kertomuksen jälkeen Jeesuksen kerrotaan toimivan Galileassa. Mahdollisesti Jeesus kutsuu Filippuksen ja he menevät yhdessä Galileaan. Tai Filippuksen kutsu tapahtui vasta Galileassa. Galileaan viittaa myös maininta Betsaidan kaupungista, joka sijaitsi Galileassa Gennesaretin järven koillisrannalla.

Vaikka evankeliumin teksti ei sitä sano, niin Filippus otti heti vastaan kutsun. Miksi? Vastaus voi löytyä tekstistämme. Ensiksikin Filippus sanoi: ”Me olemme löytäneet...”. Tämä edellyttää etsimistä tai odottamista. Jokin odotettu asia toteutui. Toiseksi evankelista mainitsee, että Filippus oli kotoisin Betsaidasta, Andreaksen ja Pietarin kotikaupungista. Vaikka tässä käytetään nimitystä kaupunki, nykyajan mittapuun mukaan kyseessä oli kylä. On mahdollista, että Filippus oli kuullut Jeesuksesta Pietarilta ja Andreakselta.

Filippus kutsui mukaan Natanaelin. Hän sanoo Natanaelille, että ”olemme löytäneet sen, josta Mooseksen laki ja profeettojen kirjat todistavat”. Tämä viittaa siis meidän Vanhaan testamenttiimme. Natanael nähtävästi tunsi kirjoitukset. Filippuksen mukaan Jeesus Nasaretilainen on luvattu Messias.

”Voiko Nasaretista tulla mitään hyvää?” on mahdollisesti oman aikansa sanonta. Se voi viitata myös tuon kylän pienuuteen Jeesuksen aikana. Tämän päivän Nasaret on kasvanut jo kaupungiksi. Lisäksi Filippus kirjoitusten mukaan tiesi, että Messiaan piti tulla Betlehemistä. Natanaelilla ei ole etukäteen myönteistä käsitystä Jeesuksesta.

Filippus kutsuu Natanaelia sanoilla: ”Tule, niin näet.” Natanael teki näin. Tämä tekeminen muutti hänen elämänsä. Jeesuksen ensimmäiset sanat kannattaa tutkia tarkemmin: ”Siinä on oikea israelilainen, mies vailla vilppiä.” Sana oikea viittaa siihen, että hän toimii oikein tullen etsimään Messiasta. Myöhemmistä eri evankeliumien teksteistä näemme, että monilla israelilaisilla oli kielteinen suhtautuminen Jeesukseen. Sana israelilainen voidaan linkittää patriarkka Jaakobiin, jonka lisänimi oli ”Israel”, joka suomennettuna on ”Jumala taistelee” tai ”Jumala saa voiton” tai ”se, joka näkee Jumalan”. Tämän lisänimen Jaakob sai painittuaan Jumalan kanssa (1. Moos. 32: 28-30). Vailla vilppiä voi myös viitata patriarkka Jaakobiin, sillä hän sai vilpin avulla isältään Iisakilta esikoissiunauksen. ”Oikea israelilainen, mies vailla vilppiä” sisältää erittäin positiivisen arvion Natanaelistista.

Kertomus siitä, että Jeesus näki Natanaelin viikunapuun alla jo ennen kuin Filippus kutsui tätä jää vaille selitystä. Voi olla, että se liittyy myöhempään rabbien tapaan tutkia lakia viikunapuun alla. Evankeliumin kirjoittaja käsittelee sitä selittäen sillä Natanaelin ymmärtämistä, kuka Jeesus on.

”Rabbi, sinä olet Jumalan Poika, sinä olet Israelin kuningas!” Vanha testamentti käytti kuninkaista nimeä Jumalan Poika. Tätä sanontaa ei voi pitää täysin varmana ”uskontunnustuksena”. Nataneel todennäköisesti pitää Jeesusta Messiaana, mutta ei vielä ymmärrä, mikä Hänen tehtävänsä on. Sanontaa ”Jumalan Poika” voitiin käyttää myös maallisista kuninkaista. Tähän viittaa myös se, että hän nimittää Jeesusta ”Israelin kuninkaaksi”. Kun muistamme, että sana rabbi voidaan liittää sanaan herra, niin sanonta ilmaisee kuitenkin voimakkaan tunnustautumisen Jeesuksen yhteyteen.

”Paljon suurempaakin saat vielä nähdä.” Tämänkin sanonnan kohdalla emme tiedä, mitä kaikkea se sisältää. Varmasti Jeesuksen opetuksen, mahdollisesti sen, että Natanael oli näkevä ylösnousseen Herran.

”Totisesti, totisesti”: nämä sanat kertovat, että nyt seuraa jotain tärkeää. Hepreaksi se olisi amen, amen. Kyseessä on vahvistussanonta, jokin pitää paikkansa. Todennäköisesti näitä sanoja ei sanottu Natanaelille, vaan ne on osoitettu opetuslapsille jonkin toisen asian yhteydessä. Kyseessä on tähän kertomukseen tehty lisäys.

Ihmisen Poika on termi, jonka alkuperä on Danielin kirjassa (7: 13 - 14): ”Yhä minä katselin yöllisiä näkyjä ja näin, miten taivaan pilvien keskellä tuli eräs, näöltään kuin ihminen (tarkka käänös: kuin ihmisen poika). Hän saapui Ikiaikaisen luo. Hänet saatettiin Ikiaikaisen eteen, ja hänelle annettiin valta, kunnia ja kuninkuus, kaikkien kansojen, kansakuntien ja kielten tuli palvella häntä. Hänen

valtansa on ikuinen valta, joka ei katoa, eikä hänen kuninkuutensa koskaan häviä.” Tässä esitetään Vanhan testamentin Messias. Ikiaikainen on Jumala Isä ja Ihmisen Poika tarkoittaa Jumalan ainoa poikaa, Jeesusta Kristusta. Johannes siis esittää tässä kristillisen opin Kristuksesta.

”Enkelien kulkevan ylös ja alas” on myös arvoituksellinen. Sillä voidaan viitata siihen, että Ihmisen Poika on enkeleiden Herra.